

Рада з прав людини – 54-а сесія – 25 вересня 2023 року

Усна доповідь Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні

Ерік Мьосе, Голова Комісії з розслідування порушень в Україні

Вельмишановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

Разом з пані Вріндою Гровер та паном Пабло де Грейфом я надам оновлену інформацію про роботу Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні від моменту нашої останньої зустрічі із Радою з прав людини у березні цього року. На березневому засіданні Рада розглянула вичерпний письмовий звіт Комісії, поданий наприкінці її першого мандату. На тій же сесії Рада подовжила мандат Комісії ще на один рік.

На другому році збройного конфлікту люди в Україні продовжують долати біль від втрат та поранень близьких людей, масштабні руйнування, страждання та травми, а також економічні труднощі, спричинені цим конфліктом. Тисячі людей було вбито і поранено, і мільйони залишаються в статусі внутрішньо переміщених осіб або поза межами країни.

Комісія занепокоєна наявністю подальших численних доказів воєнних злочинів, скоєних російськими збройними силами в Україні. Під час свого першого мандату Комісія задокументувала частоту і регулярність, поширеність і тяжкість деяких з цих порушень.

Наразі Комісія проводить більш детальні розслідування щодо незаконних атак із застосуванням вибухової зброї, нападів на цивільне населення, катувань, сексуального та гендерно зумовленого насильства, а також атак на об'єкти енергетичної інфраструктури. Ці розслідування також, можливо, допоможуть з'ясувати, чи становлять катування і напади на енергетичну інфраструктуру злочини проти людяності.

З моменту свого заснування Комісія здійснила більше десяти поїздок до України. Нещодавно три комісари відвідали Україну та провели у Києві конструктивні зустрічі із представниками влади на різних рівнях. В Умані, Черкаська область, вони зустрілися з тими, хто вижив після атаки на житловий будинок 28 квітня 2023 року, через яку загинуло 24 цивільних особи та частина будівлі стала непридатною для проживання. Комісія мала змогу почути їхні жахливі свідчення та дізналася про труднощі, з якими потерпілі стикаються у процесі пошуку житла та доступу до основних послуг.

Комісія високо цінує співпрацю з урядом України. Ми висловлюємо вдячність жертвам і свідкам за те, що вони поділилися своїм досвідом, а також іншим особам і організаціям за цінний обмін інформацією.

Комісія висловлює жаль з приводу того, що всі повідомлення, адресовані Російській Федерації, залишаються без відповіді.

Ця оновлена доповідь відображає поточні розслідування Комісії у рамках її другого мандату і має розглядатися як продовження попередніх доповідей Комісії, зокрема 170-сторінкового документа залу засідань, оприлюдненого 29 серпня 2023 року. Наступного місяця у нашій доповіді до Генеральної Асамблеї ми викладемо зазначені питання більш детально.

Вельмишановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

Напади із застосуванням вибухової зброї в густонаселених районах призводять до значних руйнувань і пошкоджень і є основною причиною смертей та поранень серед цивільного населення. Протягом останніх місяців Комісія задокументувала атаки із застосуванням вибухової зброї на житлові будинки, медичний заклад, залізничний вокзал, ресторан, магазини та комерційні склади. Ці напади призвели до жертв серед цивільного населення, пошкодження або знищення ключових об'єктів, а також перебоїв у постачанні основних послуг та продуктів. У більшості випадків, здається, військової присутності на постраждалих об'єктах або поблизу них не було. Комісія висловлює глибокий жаль з приводу того, що напади продовжують відбуватися, завдаючи шкоди цивільному населенню та медичним установам, які мають статус захищених об'єктів.

Прорив дамби в Новій Каховці 6 червня 2023 року та спричинені ним повені зруйнували або зробили непридатними для проживання сотні будинків, а також призвели до екологічних та економічних наслідків. Комісія розслідує причини цього прориву та його вплив на цивільне населення.

Комісія також зосередила свою увагу на розслідуванні порушень особистої недоторканності в регіонах, які тривалий час перебували під російською окупацією, а саме в Херсонській та Запорізькій областях. Комісія збрала подальші докази того, що застосування катувань російськими збройними силами на підконтрольних їм територіях було широко розповсюдженим та систематичним. Жертвами таких катувань, насамперед, ставали особи, звинувачувані в тому, що вони є інформаторами українських збройних сил.

Комісія встановила, що катування, здебільшого, відбувалися на території різних установ позбавлення волі, підконтрольних російській владі. У цих різних установах під час допитів застосовувалися схожі методи катувань, головним чином, з метою отримання інформації від жертв. Це призводило до сильного болю та страждань. Один потерпілий, який зазнав катувань електричним струмом, заявив: «Кожного разу, коли я відповідав, що чогось не знаю або не пам'ятаю, мене били струмом. [...] Я не знаю, скільки це тривало. Мені здавалося, що вічність».

У деяких випадках катування застосовувалися із такою жорстокістю, що призводили до смерті жертви. Комісія продовжує документувати місцезнаходження та інформацію щодо таких установ, ще раз підтверджуючи свої висновки про повсюдне застосування катувань російською владою.

Крім того, Комісія встановила, що в Херсонській області російські солдати гвалтували та вчиняли сексуальне насильство щодо жінок віком від 19 до 83 років, часто разом із

погрозами або вчиненням інших порушень. Часто членів сім'ї тримали в сусідній кімнаті, змушуючи їх слухати, як відбувається таке насильство.

Цей збройний конфлікт має численні руйнівні наслідки для дітей. Зокрема, Комісія продовжує розслідувати окремі ситуації, пов'язані з ймовірним переміщенням російською владою неповнолітніх без супроводу дорослих до Російської Федерації. Комісія висловлює жаль з приводу відсутності ясної та прозорої інформації щодо повного обсягу, обставин та категорій вивезених дітей. Комісія вважає, що недостатня поінформованість про точну кількість та обставини вивезених дітей може перешкоджати швидкому процесу їх повернення.

Комісія також занепокоєна звинуваченнями у скоєнні геноциду в Україні. Наприклад, деякі висловлювання, що лунають у російських державних та інших засобах масової інформації, можуть становити злочин підбурювання до геноциду. Комісія продовжує свої розслідування з цього питання.

Комісія ще раз виловлює свою глибоку стурбованість масштабом і тяжкістю порушень та відповідних злочинів, скоєних російськими збройними силами в Україні, і наголошує на необхідності притягнення винних до відповідальності. Комісія також нагадує про необхідність швидкого і ретельного розслідування українською владою декількох випадків порушень, скоєних її власними збройними силами.

Вельмишановний пане Голово,

Ваші Високоповажності,

Як зазначено в опублікованому документі зали засідань, Комісія нагадує про першочергову важливість судової та позасудової відповідальності, а також заходів, спрямованих на задоволення потреб постраждалих, зокрема надання дієвої психологічної та психосоціальної підтримки.

Комісія також ще раз наголошує на необхідності координації та уникнення дублювання зусиль у просторі механізмів притягнення до відповідальності в Україні, який є суттєво насиченим присутністю численних учасників. Це стосується як судових, так і позасудових заходів притягнення до відповідальності. Ми продовжуємо збирати докази, які можуть бути корисними для притягнення до відповідальності в судовому порядку. Крім того, щодо питання репарацій, Комісія звертається до міжнародної спільноти із закликом переконатися у тому, що національні програми реконструкції або програми реституції майна, які було визнано необхідними, не розроблятимуться на шкоду постраждалим у процесі отримання ними репарацій.

Дякуємо.